

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

זכויות ליום הדין
ביומא דהילולא של
**'החפץ חיים'
יום שלישי
כ"ד אלול
תשפ"ב**

כלל ישראל מתאחדים בכל רחבי תבל
ליום תפילה ולימוד עולמי
* מצורף חומר הלימוד ב'דף היומי בהלכה'
לשבוע שחל בו ההילולא

**כל השונה
הלכות בכל יום
ניצול
מהפורענות
מצטרפים
עכשיו
ללימוד
'הדף היומי
בהלכה'
ב'משנה
ברורה'**

• לשמיעת תכנית החינוך המיוחדת 92 - 92 - 380 - 072 • לקו השיעורים של 'דרשו' - 4992*
• לקבלת דף לימוד זה באימייל או לוח לימוד 'הדף היומי בהלכה', לפתיחת שיעור חדש ב'דף היומי בהלכה'
• למידע כללי על מבחני 'דרשו' ומוקדי המבחן - בעמדות נדרים פלוס
dirshu@dirshuglobal.org

הַלְכוּת פְּרָכּוֹת סִימָן נב

ביאורים ומוספים

שגם אשה המתפללת בציבור יש לה לדלג מפסוקי דומרה.

[משנ"ב ס"ה ב]

אחר שניצח התפילין על ראשו¹.

4) וכמו שכתב לקמן (ס"ו ס"ק מ) שיש להעדיף קריאת שמע ותפילה עם תפילין על פני תפילה בציבור.

[משנ"ב ס"ה ה]

דקשקש קח"ב לומר "נשמת"⁵.

6) ואם שכח ולא אמר 'נשמת', כתב לקמן (ס"ו רפ"א ס"ק ב) שאינו חייב לאומרו אחר התפילה. אמנם אם החתול 'ישתבח' אבל עדיין לא אמר 'ברוך אתה ה' אל מלך' וכו', כתב בביה"ל שם (ס"א ד"ה ובכל) שחיוור לומר 'נשמת' ומשך כסדר. ואם נזכר לאחר 'ישתבח' שלא אמר 'נשמת', ראה מה שכתבנו בביה"ל שם.

[משנ"ב ס"ה ו]

ומושב ש"דלג מזורי⁶.

6) אולם לגבי 'הכל יהודי' או 'לאל אשר שבת', כתב לקמן (ס"ו רפ"א ס"ק ג) שלא ידלג עליהם כדי להתפלל בציבור, כיון שכך הוא נוסח הברכה. וראה שם שכתבנו שגם א"ל אר"ן לא ידלג.

[משנ"ב ס"ה ז]

ואם אין לו שהות קלל, יאמר ברוך ש"אמר ונתקלה לך ונשמת [ושפתח]⁷.

7) וכן מי שמחויב לירד לפני התיבה ואין לו זמן לומר כל פסוקי דומרה, כתב לקמן (ס"ו ג"ג ס"ק ד) שיאמר על כל פנים 'ברוך שאמר', 'אשרי' [ובג"ב נשמת] וישתבח⁸.

[משנ"ב ס"ה ח]

פי אם קדם התפילה⁹.

8) ולהשלים לאחר התפילה מה שדילג מפסוקי דומרה, כתב החי"א (ב"ל י"ט ס"ה) שיאמרם אחר התפילה, והגרי"ח קניבסקי (ארחות יושר תפלה עמ' צ"ה) כתב שחייב להשלים מיד לאחר התפילה. והוסיף (אשי ישראל פני"ז הע' נו) שמה שכתב החפ"ץ חיים (מחנה ישראל פ"א ה"ח) שמן הראוי להשלים, ומשמע שאינו חובה, הוא רק למי שדחוק ביותר [שם כתב את דבריו כהנהגות לאנשי צבא]. אמנם, ברעת הבי"ח כתב הערוך השלחן (ס"ד) שיכול להשלים אחרי התפילה, אך אינו חייב.

ולענין המומרים שמוסיפים בשבת, כתב לקמן (ס"ו רפ"א ס"ק ג) שאין חייב להשליםם לאחר התפילה.

[משנ"ב ס"ה ט]

אם לא אָמַן קדם התפילה¹⁰.

9) ולדעת הגרשו"א איערבך (שיח הלכה תשובה ה) אמירת ברכות השחר קודם התפילה עדיפה מאמירת שאר פסוקי דומרה חוץ מברוך שאמר 'אשרי' וישתבח. אולם דעת הגרי"ח קניבסקי (אשי ישראל ב"סוף הספר תשובה לו) שיש לדחות את ברכות השחר לאחר התפילה.

סִימָן נב

דִּין מִי שֶׁשָּׁהָה לְכוּא לְבִית־הַהֲנוּטָה עַד יִשְׁתַּבַּח

[משנ"ב ס"ה א]

קְשָׁאוֹת מִתְּפִלָּה עִם הַצְּבוּרִי.

1) אולם גם המתפלל ביהדות אם חושש שיעבור זמן קריאת שמע ותפילה, כתב האורח נאמן (סוף ס"ק א) שדילג מפסוקי דומרה.

ואף כרי להספיק לקרוא קריאת שמע בזמנה עם ברכותיה, כתב הגרי"ח קניבסקי (דעת נוטה קריאת שמע תשובה ב) שכדאי שידלג מפסוקי דומרה, ואף שיכול לקרוא לפני התפילה שאו לא יצטרך אחר כך לדלג מפסוקי דומרה כדי לקרוא בזמנה.

[משנ"ב ס"ה ב]

כְּלִי עֶלְמָא מוֹדוּ דִּינְלָגְתָּ כְּדִי לְהַתְּפִלָּל בְּצְבוּרֵי.

2) ואם לאחר שדילג רואה שיש לו עוד זמן להשלים מה שדילג, כתב בשו"ת אגרות משה (איו"ח ח"ב סי' טז) שמדויק מדבר המושג לעיל (ס"ו נ"א ס"ק ט) שצריך לחזור ולומר דוקא לפי סדר תקנת פסוקי דומרה.

3) וכן לגבי תפילת מעריב, אם מצא ציבור שכבר קראו קריאת שמע ורצוים לעמוד בתפילה, כתב לקמן (ס"ו רלו ס"ק יב) שיעמוד להתפלל עמם, כיון שתפילה בציבור עדיפה על סמיכת גאולה לתפילה.

וכשמעו שיהיה לו אחר כך מנין אחר להתפלל עמם בלא דילוג, כתב הכף החיים (ס"ק א) שלא ידלג. וכן לענין תפילת ערבית, כתב המשגיב לקמן (ס"ו רלו ס"ק יב) שאף שכתב השו"ע שם (ס"ג) שאם איחר לתפילת ערבית ידלג על קריאת שמע וברכותיה ויעמוד לתפילת שמונה עשרה עם הציבור, מ"מ באופן שיכול להשיג מנין אחר, לא ידלג על קריאת שמע וברכותיה, אלא יתפלל במנין אחר ויסמוך גאולה לתפילה.

ומ"מ אם בגלל שיתפלל במנין אחר יצטרך לשנות את מקום תפילתו הקבוע, הורה הגרשו"א איערבך (שיח הלכה ח"ב תשובה ד בתחילת הספר) שמוטב שידלג מפסוקי דומרה, כי כל שינוי במקום גורם קצת להפרעה בנף התפילה.

ומנין המתפלל בקביעות בנין החמה, והתחילו את התפילה מאוחר וחוששים שיפסידו את זמן הנין החמה, הורה החו"א (שיח תפילה עמ' חרד), בשם הגרי"ח קרליץ שלא ידלגו מפסוקי דומרה, שציבור אין להם לשנות את סדר התפילה.

ולדלג מפסוקי דומרה כדי להתחיל שמונה עשרה יחד עם השי"ח בחזרת השי"ח, הסתפק בזה הפמ"ג (א"א סוף הסימן). מאידך, הא"י (בוטשאטש), תחילת הסימן) כתב שגם בשביל זה ידלג, וכן הורה החו"א (ארחות רבנו ח"ג עמ' רח). והסיף, שידלג גם אם לא יספיק להתחיל עם השי"ח אלא רק עם אחד מהציבור שעדיין עומד בתפילה. כיון שגם זה נחשב לתפילה בציבור.

ואשה המתפללת בציבור, דעת הגרשו"א איערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ה דבר הלכה אות ד) שלא תדלג מפסוקי דומרה כדי להספיק להתפלל תפילה בציבור, כיון שאינה חייבת בתפילה בציבור. מאידך, הגרי"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"ב הע' מח) כתב

הלכות ברכות סימן נב

נב דין מי ששקה לבוא לבית־הכנסת עד לשתפוח, ובו סעיף אָהד :

א (א) *אם בא לבית־הכנסת ומצא צבור (ב) בסוף פסוקו (ב) (ב) דומרה (ג) אומר 'ברוך שאמר' עד 'מהלל במשפחות', ואחר־כך 'תהלה לך' עד 'מעשה ועד עולם הַלְלוּהָ', ואחר־כך 'הללו את יי' מן השמים' עד 'למני ישאל עם קרבו הַלְלוּהָ', ואחר־כך 'הללו אל בקדוּשׁוֹ' עד 'כל הנשמה תהלל יה': הגה ואם יש לו שהות (ד) יותר יאמר 'הודו לה' (ג) קראו' (ה) עד 'והוא נחום', וידלג עד 'והוא נחום' שקדם 'אשרי', כי בינתיים אינו רק פסוקים (א) מלקטים (גהות מימונו מ' מ' מהלל), ואחר־כך 'לשתפוח', ואחר־כך יוצר וברכותיה, ויתפולל עם הצבור. יבאם אין שהות פ־ל־ךָ, וידלג גם מְזוּמור 'הללו את יי' מן השמים': הגה אם עוד אין שהות, לא יאמר רק 'ברוך שאמר' ו'תהלה לך' ו'לשתפוח' (הוא"ש והרי"י פ"ק אין עמ"ן): *ואם כבר התחילו הצבור יוצר ואין שהות לומר פסוקי דומרה בדלוג, (ו) יקרא קריאת שמע (ז) וברכותיה עם הצבור (ח) ויתפולל עמהם, ואחר־כך יקרא על פסוקי דומרה בלא ברכה שלפניהם ולא של (ה) (ח) אחריהם: הגה (ט) *ומכל מקום יאמר

פ באר הגולה

א מהות סימון
ב שם ספר התפילה
ג טור שם רב
ד טור שם רב
ה טור שם רב
ו טור שם רב
ז טור שם רב
ח טור שם רב
ט טור שם רב
י טור שם רב

שערי השבחה

[6] דומרה. עה"ש. וכשי' כחכ בשם מ"מ דאין חלוק בזה, ודאפלו מי שאינו גייל להשתלל בתמיהות עם הצבור שאינו משכים כ"י מ"מ אם ארע לו איזה פסם שקא לבחיני ומצא צבור בסוף דרין יצשה כמי' שבי' ע"כ"פ יש לו לזכות בפסם זה כי, ויבסוף יאמר קחם על דברי השי' שמי שאינו חרד להשיבם להשתלל ואם השלל כו"ל אז על רוב לא יוכל לומר הומיות הקמיות קום הפלה ויבסוף ברכת ביש' אשתפוח, אן אין לו לשעות מטעם ששבעת חקמים בכתוב. וכשי' כחכ דרבי' לא קאמר אלא בחי' שעל רוב כי וגם שלא תקדיר קח על ברכת ביש' וישפחה דמי' שהוא מתאמר עד וישפחה להחיל יוצר אור שפסידו תבוכות לגמרי, אָבל מי עשוי' לזכר תבוכות עם קצת ומיזוח יש לו לעשות כמשי' ומבי' חז"י דיל ע"ש. ואנכם כיו מורי במתאמר, אָבל מי שירכזו להשתלל במתן ובכונה ואז שאב בחתולה השפלה אן יוכל להשתלל שנית, אָבל מי יועיל להשתלל עמהם ודו כיוו שפון מתאמר לאט ובכמות, ואם יתפלל עמהם בשוה יספיד הכונה, הַלְלוּהָ, עמ"א: (א) מלקטים, ובספר ל"ח פ"ק אין עמ"ן ה'ארך כזה והשלה דאם יש שהות יאמר גם מְזוּמור 'הללו ע"ש: (ז) וברכותיה, ואם בא סמוך לקריאת שמע, אם יוכל להשתלל ביוצ' שביע' להשתלל י"ח עם הצבור ישעה, דצמר קפידא שיתפולל י"ח עם הצבור, הגהות י"ג, מ"א: (ח) אחריהם, דמיני

באר היטב

(6) דומרה. המגיד הוה"י לבית־יוסף לבוא לבחי' בהשקפה כדי שיוכל להשתלל בסוף ר"א בדלוג, כי הנוש' בן מהפך הגזרות, סדור תא"י. והנכה אנשי מעשה נהגים להשתלל בסוף משמע זה אפלו אם אחרו לבוא לבחי'ני. אָבל כשהובת חכם כבי' י"ו על כתב שכתב בספר הוה"י שיש להשתלל על הסדר הנו ששאנו מתפלל עם הצבור, אָבל אם אחר לבוא לבחי'ני ובא ששצבור מתפללין כ"ע מורד וידלג כדי להשתלל עם הצבור ע"ש וכי' הפרי"ח כס"י נ ע"ש: (3) קראו. אָבל זה הנהג' דכל הללויה שהות הם קודמין להודו לה', קראו, והנהג' אם אין שהות להשתלל הללויה הודו לה' קראו תודה הודו לה' קראו שמי הללויה, דיעב פסוקי דומרה הם מתהלה לך עד כהמיה', ונבדך דויד י"ב קודם להודו לה' קראו אָבל לא קדם הללויה, עמ"א: (א) מלקטים, ובספר ל"ח פ"ק אין עמ"ן ה'ארך כזה והשלה דאם יש שהות יאמר גם מְזוּמור 'הללו ע"ש: (ז) וברכותיה, ואם בא סמוך לקריאת שמע, אם יוכל להשתלל ביוצ' שביע' להשתלל י"ח עם הצבור ישעה, דצמר קפידא שיתפולל י"ח עם הצבור, הגהות י"ג, מ"א: (ח) אחריהם, דמיני

באר היטב

* ומכל מקום יאמר נכו'. אין במשנה בירורה מה שפסגנו שהפארמרדיכי חולק על הפירוש ת"ש: וגם דרשב"ג יחשבה לזיל סימון ו בשם השלמי' צבור קמב והפארמרדיכי רק משקשק עליו, מהשני בו יראה דל"כ הוא, ונצא להשלמי' צבור זה מהם שכתב שם הפארמרדיכי בסוף השלמי' מקום פסם

משנה ברורה

א אם בא. אָבל להתחלה יראי לבוא לבית־הכנסת בהשקפה כדי שלא יצטרך לדלג, (ב) כי כתבו הספרים שהגמיר הוה"י לבית־יוסף לבוא לבית־הכנסת בהשקפה כדי שיוכל להשתלל בסוף ר"א בדלוג, כי הנוש' בן מהפך הגזרות, והנכה אנשי מעשה נהגים להשתלל על הסדר הנו ששאנו מתפלל עם הצבור, אָבל אם אחר לבוא לבחי'ני ובא ששצבור מתפללין כ"ע מורד וידלג כדי להשתלל עם הצבור ע"ש וכי' הפרי"ח כס"י נ ע"ש: (3) קראו. אָבל זה הנהג' דכל הללויה שהות הם קודמין להודו לה', קראו, והנהג' אם אין שהות להשתלל הללויה הודו לה' קראו תודה הודו לה' קראו שמי הללויה, דיעב פסוקי דומרה הם מתהלה לך עד כהמיה', ונבדך דויד י"ב קודם להודו לה' קראו אָבל לא קדם הללויה, עמ"א: (א) מלקטים, ובספר ל"ח פ"ק אין עמ"ן ה'ארך כזה והשלה דאם יש שהות יאמר גם מְזוּמור 'הללו ע"ש: (ז) וברכותיה, ואם בא סמוך לקריאת שמע, אם יוכל להשתלל ביוצ' שביע' להשתלל י"ח עם הצבור ישעה, דצמר קפידא שיתפולל י"ח עם הצבור, הגהות י"ג, מ"א: (ח) אחריהם, דמיני

באר היטב

השתלל בסוף ר"א בדלוג, כי הנוש' בן מהפך הגזרות, והנכה אנשי מעשה נהגים להשתלל על הסדר הנו ששאנו מתפלל עם הצבור, אָבל אם אחר לבוא לבחי'ני ובא ששצבור מתפללין כ"ע מורד וידלג כדי להשתלל עם הצבור ע"ש וכי' הפרי"ח כס"י נ ע"ש: (3) קראו. אָבל זה הנהג' דכל הללויה שהות הם קודמין להודו לה', קראו, והנהג' אם אין שהות להשתלל הללויה הודו לה' קראו תודה הודו לה' קראו שמי הללויה, דיעב פסוקי דומרה הם מתהלה לך עד כהמיה', ונבדך דויד י"ב קודם להודו לה' קראו אָבל לא קדם הללויה, עמ"א: (א) מלקטים, ובספר ל"ח פ"ק אין עמ"ן ה'ארך כזה והשלה דאם יש שהות יאמר גם מְזוּמור 'הללו ע"ש: (ז) וברכותיה, ואם בא סמוך לקריאת שמע, אם יוכל להשתלל ביוצ' שביע' להשתלל י"ח עם הצבור ישעה, דצמר קפידא שיתפולל י"ח עם הצבור, הגהות י"ג, מ"א: (ח) אחריהם, דמיני

באר היטב

השתלל בסוף ר"א בדלוג, כי הנוש' בן מהפך הגזרות, והנכה אנשי מעשה נהגים להשתלל על הסדר הנו ששאנו מתפלל עם הצבור, אָבל אם אחר לבוא לבחי'ני ובא ששצבור מתפללין כ"ע מורד וידלג כדי להשתלל עם הצבור ע"ש וכי' הפרי"ח כס"י נ ע"ש: (3) קראו. אָבל זה הנהג' דכל הללויה שהות הם קודמין להודו לה', קראו, והנהג' אם אין שהות להשתלל הללויה הודו לה' קראו תודה הודו לה' קראו שמי הללויה, דיעב פסוקי דומרה הם מתהלה לך עד כהמיה', ונבדך דויד י"ב קודם להודו לה' קראו אָבל לא קדם הללויה, עמ"א: (א) מלקטים, ובספר ל"ח פ"ק אין עמ"ן ה'ארך כזה והשלה דאם יש שהות יאמר גם מְזוּמור 'הללו ע"ש: (ז) וברכותיה, ואם בא סמוך לקריאת שמע, אם יוכל להשתלל ביוצ' שביע' להשתלל י"ח עם הצבור ישעה, דצמר קפידא שיתפולל י"ח עם הצבור, הגהות י"ג, מ"א: (ח) אחריהם, דמיני

שער הציצין

(ב) באר היטב: (3) מאמר מרדכי: (2) פשוט: (1) דתק"א:

הַלְבוּת בְּרֻכּוֹת סִימָן נב נג

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק י]

דאָפּלוּ פּלִילָה עַד שְׁעַת הַשָּׁנָה הוּא חַיִּיבֵן אִם שָׁכַח לְאָמְנָן קָרָם¹⁰.

10) והואיל וחייבן גם בלילה הרי שהן נחשבות למצוה שאין הזמן גרמא, ולקמן (סי' ע ס"ק ב) כתב שלפי זה נשים חייבות בברכות השחר, ושכן נראה מסתימת לשון הטור והשריע שחייבות כמו האנשים, ומימי לכל הדעות יכולות להמשיך את החיוב עליהן ולברך.

סִימָן נג

דִּין הָרְאוּי לִיָּד לְפָנֵי הַתְּבָחָה

[משנב ס"ק א]

וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְהַפְסִיק בִּיְדֵיהֶן בְּהַעֲמִידָה לְפָנֵי הַתְּבָחָה¹¹, וְכו', וְכֵן קָטַב בְּשִׁטְתֵּי זְקֵנִים דְּנִהְיִים אֲשֵׁי מַעֲשֵׂה לְעַמֵּד בְּשִׂאֵמוֹרִים יִשְׁתַּבַּח¹², בֵּין בְּשִׁטְתָּם¹³.

1) ואמנם בדיעבד שהייה מועטת אינה הפסק, וכמו שכתב לקמן (סי' נו ס"ק יב) לענין הנחת טלית ותפילין בין 'שתבא' לקדיש.

2) ובעטם הדבר כתב (שם), שנחשב כדבר שבקדושה שדינו בעמידה, ועוד, שנחשב כברכת המצוות שדינה בעמידה. [הב"ח (סי' נא) כתב שבפסוקי דזמרה מקיים את חובת סיפור שבחיו יתברך, ומברכים ברכה לפני המצוה ולאחריה. ובמשנב לעיל (שם) ס"ק ד) כתב שאם שח דברים בטלים בין 'ברוך שאמר' להודו, אפשר שצריך לחזור ולברך משום הפסק].

3) ולענין לעמוד כשאומר 'נשמת', אינו מבואר במשנב מה דינו. והכף החיים (סי' נו ס"ק כג) כתב שיש לעמוד בתיבות 'נשמת כל חי', ובספר לקט הקמח (סי' נו ס"ק ט) הביא בזה מנהגים שונים. והגרשו' איערבך (משנב ביצחק יקרא) נהג לעמוד בה, משום שהיא כחלק מ'שתבא' [במשמעות הגמ' בפסחים (קיד), א] שהיא נקראת ברכת השיר]. וגם משום שב'נשמת' מקבל נשמה יתרה.

[משנב שם]

וְהָרָאָה מֵאֵד שְׂלֵא לְהַפְסִיק בִּיְדֵיהֶן¹⁴, וְהַפְסִיק עָנְשׁוּ גְדוּלָּה¹⁵, וְכו', ח"א בשם הגר"א וכן כתב הגר"ע וכן שמעע בוזהר תרומה¹⁶.

4) ובוזהר [המצויין להלן] מחזק רק הפסק בדיבור, וכן כתב המעשה רב (אות לא).

5) ולענין עניית 'אמן' יהא שמייה רבא' באמצע הטי' שבחים, כתב הבן איש חי (שנה א פ' יגש אות טו) שיענה ולאחר מכן יחזור לומר את השבחים מתחילתם, וכן הורה הגר"ח קניבסקי (שאלת רב עמי קסה).

6) אמנם שם כתוב שהם רק י"ג שבחים, שאין 'ברכות והודאות' מן המנין, וכן כתבו הגר"א והחיי אדם (כלל יח ס"ד). אכן בטור (סוף סי' נא) כתב ט"ו שבחים, והאבודרהם (ישתבח) ביאר שהם כנגד ט"ו שיר המעלות וכנגד ט"ו מעלות שבהגדה של פסח.

[משנב ס"ק ג]

כִּי הָיָא סְמוּכָה לְבִתְרָא בְּרוּךְ שְׂאֵמְרֵי¹⁷, וְכו', שְׁמַכְרִיבֵן עַל-יְדֵיהֶן בְּרַכָּה לְבִשְׁלָה¹⁸.

7) והוסיף לקמן (סי' נו ס"ק א וסי' רטו ס"ק ג), שפסוקי דזמרה שאומרים ביניהן אינם הפסק, והלבוש (תחילת סי' נד) ביאר הטעם, כיון שכולם זמירות ותשבחות הם.

8) כוונתו משום שאינם אומרים 'פסוקי דזמרה', וכמו שכתוב בפמ"ג (אי"א ס"ק ב), אבל לא משום שאינם אומרים 'ברוך שאמר', שהרי כתב בבית"ל (ד"ה אמר ברוך שאמר) שאף מי שלא אמר 'ברוך שאמר' יאמר 'שתבא'.

[ביה"ל ד"ה אן לומר]

וְנִבְאֵתוּי בְּמִשְׁנֵה בְּרִינָה בְּסִימָן נב עֵצִי-קָטָן¹⁹.

9) ושם כתב שגם 'אשרי' אין לדלג.

[ביה"ל ד"ה אמר 'ברוך שאמר']

וְכָבֵד וְצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּאִמְרָתָם²⁰.

10) ואם נזכר לפני שסיים את 'פסוקי דזמרה', כתב בשו"ת שבעת הלו' (חי' סי' יז אות 1) שגם אם נזכר רק קודם 'ויברך דוד' [שאינו מעיקר פסוקי דזמרה], יכול לומר 'ברוך שאמר', ויחזור לומר שנית פרק 'הללו א-ל בקדושתו', וימשיך כסדר. אמנם, הפמ"ג (אי"א ס"ק ב) כתב שהאומרים תהלים קודם התפילה נזדמן להם לומר 'תהלה לדוד', אינם יוצאים בזה ידי חובת 'פסוקי דזמרה', ולכן כשיאמרו לאחר מכן את המזמורים יכולים לברך 'ברוך שאמר', ומבואר ברבירי שאם היו יוצאים בזה ידי חובת 'פסוקי דזמרה' שוב לא היו יכולים לברך 'ברוך שאמר' ולחזור לומר מפסוקי דזמרה.

הַלְבוּת בְּרִבּוֹת סִימָן נג

ביאורים ומוספים

[ביה"ד ד"ה אמר 'ברוך שאמר']

דאנו מי שלא ברוך קדם הקאילה לא יברך אחרים¹¹.
11 ולענון שתי ברכות הסמוכות, כתב במשנ"ב לקמן (סי' רטו ס"ק ג) לחלק בין 'ברוך שאמר' וישתבח, שאסור להפסיק ביניהן, ולכן נחשבות כשתי ברכות סמוכות, לבין ברכת הנהנין לפניה ולאחריה שמוותר להפסיק ביניהן, ולכן אינן נחשבות כשתי ברכות הסמוכות, ולפי זה יש לזון במה שהביא כאן ראייה מברכת הנהנין (שיח הלכה אות ד).

[ביה"ד ד"ה וקצת פסוקי דמורה]

כגון אחרתך להזיז עוד הפעם על-ידי פנים תהלה לךוד קדם וישפית, קני שיקנה לספקך על מה לחול¹².
12 ואף שהשהייה אינה נחשבת להפסק, וכמו שכתב במשנ"ב להלן (סי' ק), מימי הפסק הוא מצד ברכת 'אשר יצר', וכמו ששמענו בגמ' וירדו. ומימי מלושנו שכתב 'יבון אחר כך וכו'', משמע שאינו מעיקר הדיון, אלא כמו שכתב במשנ"ב להלן (סי' ה) שכיון שהברכה היא על 'פסוקי דמורה', אין ראוי שיהיה הפסק בינם לבין הברכה האחרונה שלהם. (ועוד, שאם היה זה מעיקר הדיון, לא היה מועיל לומר שוב 'תהלה לךוד', וכמו שכתב בביה"ד לעיל ד"ה אמר 'ברוך שאמר') שאם ידא ידא יצא ידו חובת אמירת 'פסוקי דמורה', לא מועיל לאומרום שוב.

[משנ"ב ס"ק ה]

ומקל' שכן לענון תפילין דקפתי לברך עליו בין הפסקים¹³.

13 ולענון הנחת תפילין לפני ברכת 'נאל ישראל', כתב לקמן (סי' סו ס"ק מז) שאסור לומר 'ברוך' שם כבוד' וכו' שנוהגים לומר אחר ברכת 'על מצות', וגם נכון שלא יברך כי אם ברכת הניחה, ויש לזון האם בבין הפרקים של פסוקי דמורה יברך 'על מצות', וכן האם יהיה מותר לומר 'ברוך' שם כבוד' וכו'. והפסוקים שנוהגים לומר בשעת עשיית השלית הנחת תפילין, כתב הגר"ח קניבסקי (אש"י ישראל פט"ז הע' כ"ב) שאין לאומרום באמצע 'פסוקי דמורה'.

[משנ"ב ס"ק ז]

דאי לזון הכי גם זה אסור¹⁴.

14 ובעטם הרב שאין לברך עליה אחר 'ישתבח', כתב בשו"ת אגרות משה (אירח ח"ד סי' ז) שהוא כנסע על מה שהתכוון להפסיק בחינם.

[משנ"ב ס"ק ח]

יכול להניח שם ולברך¹⁵.

15 ובדין המפסיק לרבר מצוה בין 'ישתבח' ל'יוצר', כתב הרמ"א לקמן (סי' נד ס"ג) שכשיחזור הש"ץ להתפלל יאמר מקצת 'פסוקי דמורה' כדי שיוכל לומר עליהם קריש, אבל כאן כיון ששהייה מונעת היא, כתב המשנ"ב שם (סי' יב) שאין צורך לחזור ולומר פסוקים.

[משנ"ב ס"ק י]

ויכול להקטין חצי שעה¹⁶.

16 ומה שכתב 'חצי שעה', ביארו המג"א (סי' ה) והשו"ע הרב (סי' ט) שהוא השיעור שיש בו כדי לגמור את כל 'פסוקי דמורה' מברוך שאמר' עד 'ישתבח', והלבוש שרד (על המג"א שם) כתב שחצי שעה הוא ברוקא, אמנם האיר (סי' ד) כתב (בשם מהר"ל) שמתוך חצי שעה ויותר, ולשון הקצושי' (סי' טו ס"א) עד קרוב לחצי שעה ולא יותר.

[משנ"ב ס"ק יא]

יאמרו¹⁷ על-ידי פנים שלשה פסוקים¹⁸ מפסוקי דמורה ויכול הש"ץ לומר בקריש, כי בלאו הכי אין לומר קריש¹⁹.

17 ואף אם הש"ץ לבדו יאמר את הפסוקים (כשיש עשרה), כתב לקמן (סי' נד ס"ק ז) שמעו"ל, וראה מה שכתבנו שם (סי' ז וסי' נה ס"ק ב).

18 וכן כתב לקמן (סי' תקפא ט"ד), ולקמן (סי' רלד ס"ק ה) כתב שיאמר קודם הקריש איהו ממור, ולקמן (סי' נה ס"ק ב וסי' תרכא ס"ק י) כתב שיאמר כמה פסוקים או איהו ממור.

19 אמנם לקמן (סי' נה ס"ק ב) כתב שדעת הט"ז שמספיק שיהיו עשרה בקריש אפילו שלא היו בשעת אמירת 'פסוקי דמורה', והוא הדיון בתפילת ערבית ובקריש שלאחר הלימוד, והביא שהמג"א והגר"א חולקים על זה, ולכן הסכימו האחרונים שיש לומר פסוקים קודם הקריש, אלא שסיים שהמג"א כתב שלענון פסוקי דמורה ותפילת ערבית גם המג"א מודה לט"ז שמספיק שיהיו עשרה בשעת הקריש, וראה מה שכתבנו לקמן (שם), וסי' רלד ס"ק ה).

[ביה"ד ד"ה אין לברן]

וען פתי'אדם שמשפך קנה²⁰.

20 ובמשנ"ב לעיל (סי' נא ס"ק ח) כתב שמוותר לברך 'אשר יצר' אפילו באמצע הפסק, ובביה"ד שם (סי' ד"ה צריך לזהר) דחה את מה שכתב הח"י אדם שברכה זו יכול לברך אחר התפילה, כיון שאולי יצטרך אז עוד הפעם לנקיבו ותחבטל הברכה. וסיים שם שטוב שימתינו מלברך אותה עד בין הפרקים.

[משנ"ב ס"ק יב]

כי מונעים על-ידי'הי' טוב מן'אנאל²¹.

21 ובענין זה כתב לקמן (סי' תקפא ט"ו) שהמסייע לשלוח ציבור שאינו גהון כאילו גהול טוב מן הקהל ועתיד ליתן את הדיון, עוד כתב שם, שהידוע בעצמו שאינו בקי מאד וידוע לשמור אפילו משגגה, אין לו להכניס את עצמו בעבודת השם, ואם אינו ראוי והגון ובקי, אין ממתנינים לו כשאר העונשים אלא גובים מיד.

[משנ"ב ס"ק יג]

ונאי שיקי' בגדי' ש"ץ ארפיס, שלא ינאו ונגלו²² וכו', היכא דאיכא ראוי ונגון פיוצא בוא²³.

22 כוונתו, אף במקום שדרך אנשי המקום לעמוד ברגלים מגולות לפני הגדולים, כגון במוצת החמות מאד שכתב לקמן (סי' צא ס"ק ג) שבמקומות אלו מותר להתפלל כך, שאם לא כן אף שאר בני אדם אסורים להתפלל כך וכמו שכתב השו"ע שם.

ולענון התעטפות הש"ץ בטלית, כתב לעיל (סי' יח ס"ק ה) שכל העובר לפני התיבה צריך להתעטף, ואף האומר קריש יתוכם לפני התיבה יתעטף מפני כבוד הציבור. והחור"א הורה (ארוחת רבנו ח"א עמ' א) ששלוח ציבור הלבוש מעיל קצר צריך להתעטף בטלית, והלבוש מעיל ארוך אינו צריך.

23 וכשיש שני מועמדים לש"ץ, אחד תלמיד חכם אף רחוק לכסא לגלגלים והשני אינו תלמיד חכם אף עומד על רגליו, ראה לקמן (סי' צד ס"ק כז) שכתבנו בשם הגר"ש אלשיך שיש להעתיק את העומד על רגליו וראה בשו"ע ס"ק טו, שפסול זה אינו מעיקר הדיון.

[משנ"ב ס"ק יד]

מקל' מקום יש להש' לקול להושיב בית'דין על כנה²⁴.

24 ואם מקום שמינויה יאז עליו ריגון שנתפס עם הכוונת וכדו', המשך בעמוד הבא

אמירת תהילים לעילוי נשמת מרן החפץ חיים זיע"א ביום פטירתו

ידיה עשוני ויכוננוני הבינוני ואלמדה מצותיה: יראיה יראוני וישמחו כי לדברך יתלתי: ידעתי ד' כי צדק משפטיה ואמונה עניתי: יהי נא חסדך לנחמני פאמרתה לעבדך: באוני רחמיה ואחיה כי תורתך שעשעי: יבשו זדים כי שקר עותוני אני אשית בפסודיה: ישובו לי יראיה וידעי עדתיה: יהי לבי תמים בחקיה למען לא אבוש: שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי: שש אנכי על אמרתך פמוצא שלל רב: שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי: שבע ביום הללתיך על משפטי צדקה: שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול: שברתי לישועתך ד' ומצותיה עשיתי: שמרה גפשי עדתיה ואהבם מאד: שמרתי פסודיה ועדתיה כי כל דרכי נגדך:

ראה עניי ויחלצני כי תורתך לא שכתתי: ריבה ריבי וגאלני לאמרתך תני: רחוק מרשעים ישועה כי חקיה לא דרשו: רחמיה רבים ד' כמשפטיה תני: רבים רדפי וצרי מעדותיה לא נסיתי: ראיתי בגדים ואחוקטטה אשר אמרתה לא שמרו: ראה כי פסודיה אהבתי ד' כחסדך תני: ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדקה:

אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת ד': אשרי נצרי עדתיו בכל לב ידרשוהו: אף לא פעלו עולה בדרךיו הלכו: אתה צויתך פקדיה לשמר מאד: אחלי יכנו דרכי לשמר חקיה: אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיה: אודה בלישר לבב בלמדי משפטי צדקה: את חקיה אשר אל תעזבני עד מאד:

לעולם ד' דברך נצב בשמים: לך ודר אמונתך פוננת ארץ ותעמד: למשפטיה עמדו היום כי הכל עבדיה: לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי: לעולם לא אשכח פסודיה כי כם חייתי: לה אני הושיעני כי פסודיה דרשתי: לי מווי רשעים לאבדני עדתיה אתבונן: לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותה מאד:

מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי: מאיבי תחפמני מצותה כי לעולם היא לי: מכל מלמדי השפלתה כי עדותיה שיחה לי: מקננים אתבונן כי פסודיה נצרתה: מכל ארח רע פלאתי רגלי למען אשר דברך: ממשפטיה לא סרתי כי אתה הורתני: מה נמלצו לחכי אמרתה מדבש לפי: מפסודיה אתבונן על כן שנאתי כל ארח שקר:

אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת ד': אשרי נצרי עדתיו בכל לב ידרשוהו: אף לא פעלו עולה בדרךיו הלכו: אתה צויתך פקדיה לשמר מאד: אחלי יכנו דרכי לשמר חקיה: אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיה: אודה בלישר לבב בלמדי משפטי צדקה: את חקיה אשר אל תעזבני עד מאד:

ידיה עשוני ויכוננוני הבינוני ואלמדה מצותיה: יראיה יראוני וישמחו כי לדברך יתלתי: ידעתי ד' כי צדק משפטיה ואמונה עניתי: יהי נא חסדך לנחמני פאמרתה לעבדך: באוני רחמיה ואחיה כי תורתך שעשעי: יבשו זדים כי שקר עותוני אני אשית בפסודיה: ישובו לי יראיה וידעי עדתיה: יהי לבי תמים בחקיה למען לא אבוש: ראה עניי ויחלצני כי תורתך לא שכתתי: ריבה ריבי וגאלני לאמרתך תני: רחוק מרשעים ישועה כי חקיה לא דרשו: רחמיה רבים ד' כמשפטיה תני: רבים רדפי וצרי מעדותיה לא נסיתי: ראיתי בגדים ואחוקטטה אשר אמרתה לא שמרו: ראה כי פסודיה אהבתי ד' כחסדך תני: ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדקה:

י
ש
ר
א
ה
ע
א
י
ר